

LIBRIS

We know
books

Editor: Vasile Burlui
Redactor: Paul Gorban
Coperta: Oana Iacob
Tehnoredactare: Ștefan Balan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPESCU, N.D

Iancu Jianu, căpitan de haiduci / N.D. Popescu. - București

: Cartea Românească Educațional, 2021

ISBN 978-606-057-155-1

821.135.1

Grupul Editorial Cartea Românească Educațional
Copyright © Editura Cartea Românească Educațional,
Iași – 2021

Adresa: IAȘI, Bd Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 2 – 700124.

www.ecredu.ro

N.D. POPESCU

IANCU JIANU,
CĂPITAN DE HAIDUCI

Volumul I

ECREDU

CUPRINS

Mereanu și ceata sa.....	5
Potera dejucată.....	23
Drăguța Haiducului.....	38
Ileana Cârciunăreasa.....	44
Jianu amorezat.....	51
Moartea unei martire.....	69
Pustnicul.....	81
Bătălia de la Horezu.....	93
Sultana Gălășeasca.....	110
Iubirea cea adevărată.....	124
Dragostea Ilenei.....	134
Pădureanu.....	142
Podarul de la Olt.....	160
Jianu prins.....	165
Tezaurile Jianului.....	179
Doamna lui Caragea.....	200
Judecata Divanului.....	207

Spânzurătoarea	219
Ultima ispravă a lui Iancu Jianu	235
Câteva acte privitoare la haiducul Iancu Jianu.....	257
1817, Octombrie, 20.	259
Lucruri osebite ale mele, care le dau zestre și pe aceste din parte'mi	261

I.

Mereanu și ceata sa

Aceia dintre iubiții lectori care au citit prima parte a isprăvilor lui Iancu Jianu, intitulată „Jianu Zapciu”, țin minte pățaniile lui din ocna părăsită, cum și modul isteț ce a întrebuițat ca să scape dintr-însa; țin minte asemenea și pățania bietului popă Constantin de la Breaza, care rămase pe jos dincolo de Poiana de lângă Câmpina și-l făcu pe Iancu cu cal, negreșit fără voia lui. Bietul popă se târî până acasă cum putu, făcându-și mereu cruci, iar sireapul lui cu stea în frunte adus de la Misir în Țara Românească de Mârzac-Tătar nu mai văzu în toată viața sa grajdul stăpânului. El, bietul, zbura cam în goană peste dealuri, peste văi, purtând în spinare pe noul stăpân, care-l cumpărase în legea codrilor, cu monedă haiducească care nu se vedea, dar care se simțea, și câteodată chiar ustura, și stăpânul său, în loc să-i răsplătească astă hărnicie silită prin câteva ore de odihnă și o bună mâncare, îi da mereu pinteni și-l ardea întruna cu nuiiele și bețe smulse din pădure.

Astfel merse Jianu toată ziua și o parte din noapte; trecu pe lângă Târgoviște, pe lângă Câmpulung, pe lângă orașelul Curtea de Argeș, traversă prin vad apa Topologului și nu se opri până ce nu se văzu în codrul des ce acoperă înălțimile ce domină valea Oltului și a Râmnicului. Văzându-se într-această halăciugă¹ de copaci, îi mai veni și lui inima la loc și se hotărî a descăleca și a da drumul calului să pască, spre a fi încai el sătul și în stare de-a continua drumul înainte spre Țara Oltului; într-acest timp el își amețea apriga foame ce-l consuma, prin mestecarea *în gură* (sic!) a câtorva foi de buruieni sălbatice care, după credința haiducilor, astâmpără foamea.

Pe când el și calul său se dădeau odihnei într-acele hățiş, îngropați în iarbă, care era înaltă până la genunchi, în timpul în care calul mănâncă, și stăpânul său se ospătează cu foi de buruieni, îngăduiți-ne, iubiți lectori, de-a ne transporta teatrul acțiunii la o mică distanță de acolo, ca să vedem și să aflăm ce se petrece în inima pădurilor, pe când păsările dormeau în copaci, și fiarele în vizuini.

În aceeași pădure, pe același muscel și în aceeași iarbă mare și grasă se ascundea, la o distanță foarte mică, o ceată de haiduci. Într-o luncă încântătoare încunjurată din toate părțile de păduri dese, largă numai de câteva zeci de stânjeni în lung și lat și ascunsă cu precauție de geloasa natură indiscretelor căutători omenești, se odihneau în aceeași seară douăzeci și

¹ Hălăciugă, hălăciugi, s. f. (Reg.) 1. Tufiş, desiş de mărăcini, de lăstari etc. 2. Păr zbârlit, ciufulit. – Et. nec.

patru de ființe omenești. Nimic mai frumos, nimic mai încântător, nimic mai cochet ca acest locaş de zâne! Iarba aceea era mai înflorită ca oriunde, parfumul fânului era mai îmbătător ca aiurea și tăcerea mai profundă ca pretutindeni. Printre ierburi curgea o apă limpede ca cristalul și rece ca gheața, dar ea se scurgea lin spre vale fără să producă cel mai mic zgomot; printre frunzele copacilor din vecinătate se zbuguiu zburdalnic nebunaticii zefiri, dar desișul copacilor înăbușea freamătul foilor; printre ramurile de copaci atârnav mii de cuiburi și se odihneau mii de pușori, dar ecoul nu era turburat de nici un țipăt disperat, căci până aci nu răzbea nici uliul lacom, nici gaia cu cioc de fier.

Chiar piciorul omenesc foarte rar călca mătăsoasa sa iarbă, fiindcă era situat cam la o parte, la dreapta drumului cel mare dintre Argeș și Râmnic și era înconjurat aci de râpoasele maluri ale Simnicului cel cu curs capricios, dincoace de malurile îndoite mai râpoase ale Oltului, dincolo de râpele și colțarele unor jgheaburi de munți, prelungitură din ramurile Carpaților, și pretutindeni înconjurată de o pădure seculară în care securea n-a răzbit niciodată. Drumul mare trecea pe-aproape, pe același muscel și prin aceeași pădure; numai o râpă le despărțea, însă acea râpă era așa de adâncă și de prăpăstioasă, încât mai nimeni nu îndrăznea a trece dincolo de ea, și proprietarul locului se lipsea bucuros de puținul fân ce ar fi putut culege, decât să expună viața oamenilor săi unor pericole care, desigur, le-ar fi fost fatale.

Din astă cauză, această luncă desfătătoare devenise azilul favorit al unor mulțimi de fiare sălbatice care o

făcuse cu totul inabordabilă. Mult timp servi astă luncă drept locaş al urşilor, râşilor şi lupilor, singure fiinţe care ştii să preţuiască şi să se folosească de frumuseţile naturii; fu scris, însă, ca într-o zi să-şi piardă şi ea sălbatica şi primitiva sa virginitate, să fie şi ea călcată de pas de om şi să-şi izgonească şi ea fiarele, spre a deveni un lăcaş omenesc. Într-un revărsat de zori, nu mult înainte de poposirea lui Iancu în partea locului, ecoul său liniştit fu tulburat de rânchezatul unui număr mare de cai, iarba sa fu călcată de opincile unei trupe de voinici aleşi şi deşii săi arbori se desfăcură în mod violent ca să răzbească în mijlocul ei 24 de flăcăi care veneau dinspre Olt trăgând după ei 24 de şoimuleni.

— Mai avem mult, măi Corbene? zise unul din cei 24 de munteni către un camarad al său ce mergea înainte.

— Căpitane, răspunse acesta, suntem şi sosiţi; iată vâlceaua de care ți-am vorbit; ia te învârteşte puțin în loc și vezi de se poate strecura vreun ochi dușman prin ăst codru mândru și stufos și prin ăi munți înalți ca niște uriași ce se zăresc spre miez de noapte.

— Aci e? Apoi de, de-ar fi și muscelul ăl de dincolo ca și cestălalt nu zic ba; ce este drept, drumul prin ăsta este destul de al dracului; de trei ori era să-mi frâng junghetura².

— Ei, ei stăpâne! Dar pe celălalt să-l vezi; ziua nămiaza mare este mai întuneric decât în cea mai neagră

² Junghetură, pl. *jungheturi*, sf. locul de joncțiune al gâtului cu trupul la ceafă. Din lat. *jugulatura*.

noapte și apoi e tăiat pe la mijloc de o văgăună adâncă ca o prăpastie, care ține până la Topolog.

— Dacă e așa, am pus laba pe o bucățică de pământ bunicele; nu este așa măi, Gruio?

— Apoi de, căpitane, răspunse acesta. Pentru cine sunt făcuți codrii cei mândri și drăguțele de muscele dacă nu pentru voinicii ce haiducesc și tinerii ce se iubesc?

— Dar astă luncă? Astă pajiște? Ce ziceți? Așa-i că-i de tot dragul? Eu zic să nu mergem mai departe, și să ne așezăm aici cum trebuie, că loc mai bun nu găsim de-om umbla cât om umbla.

— Să poftească cărc-serdar³ Stoica ori frate-său de cruce Iamandi; să mai vie aici ca să se războiască cu noi dacă le mai dă mâna, zise Corbeanu.

— Săracul! exclamă alt haiduc, care se numea Svârlugă. Aici i-ar rămâne pielea și lui și nătângilor lui de arnăuți.

— Ia nu vă pierdeți vremea de-a surda, zise căpitantul cam răstit, și puneți iute mâna pe cazmale să-mi săpați în malul gârlei, colo în dreptul ălei măguri, o tainiță pe sub pământ unde să ne așezăm ale mâncării, într-astă vreme tu Corbene să-mi cauți prin afundăturile bunge-tului un loc bun pentru pășunare, iar tu Gruio dibuie-ne un locșor tocmai bun pentru a ne ascunde caii când vom da de poteră. Aide! La lucru, copii, fiți cu sapa în mână voinici ca și cu pușca; Udreo, Surleo, Svârlugă,

³ Cărc-serdar, *sm*: șeful jandarmeriei. Din tc. *kyr-serdary*, lit. pândar.

Mierlete și tu, Pădurene, veniți încoace, că până una alta am să vă spun câte ceva.

Pe când 18 voinici își înfigeau cu putere lopețile, cazmalele și târnăcoapele în pământul amestecat cu pietriș, cei cinci haiduci se apropiară de șeful lor.

— Tu, zise acesta lui Udrea, du-te spre soare-răsare până vei da de drumul mare; mergi apoi până la Curtea de Argeș, trage cu urechea prin oraș și împrejurimi, bagă în cap tot ce vei auzi și la vreme de nevoie sau de chilipir, cum am zice de apropierea vreunui cațaon bogat sau vreunui turc chiabur, tulește-o încoa să ne dai de veste. Tu Surleo întoarce-te la Râmnic și vezi de ne dă de știre la vreme. Tu Mierlete și tu Pădurene apucați unul spre soare-apune și altul spre soare-răsare, ațineți-vă pe-aci primppejur, pe lângă drumurile cele mari și dacă veți mirosi ceva vestiți-ne printr-o fluierătură, știi colea, haiducească, ca să fim gata de luptă, iar când veți fluiera de două ori să știți că o luăm la sănătoasa.

După ce plecară santinelele la postul orânduit, căpitanul luă cazmaua din mâna unui voinic pe care-l trimise să gătească de masă și se puse și el la muncă.

— Ce avem noi de mâncare? întrebă mai apoi Căpitanul.

— Apoi, răspunse Svârlugă, un berbec fript în cârlige cu piele cu tot, pe care Pițigoiu îl șterse din turma unui cioban.

— Iar hoție? Ei, și mai ce?

— Doi viței dați de bună voie de stăpânul livezii de la Stânișoara.

— Dar de băutură?

— Un boloboc luat din pivnița cațaonului Glăman.

— De la greci luați, băieți, cât vreți, dar de la români să nu mai luați nimic fără parale, m-ați auzit, căci dacă veți mai face-o și altă dată, cum v-am mai spus, mă jur pe foaia codrului că vă spânzur.

În a șasea zi după instalarea lui Mereanu și a cetei sale în văile Topologului, tainița era terminată. Ea se compunea din patru compartimente: în cel din față fură grămădite într-un fel de ordine toate scumpeturile ce fuseseră jefuite până atunci, precum șaluri, covoare, argintării și aurării; patul căpitanului și al ajutorului său erau așezate în al doilea compartiment; în compartimentul al treilea erau înșiruite paturile celorlalți haiduci, având pe pereți armele lor și în mijloc o laviță pitică ce servea de masă în timpuri ploioase, iar în cel din fund aprovizionările de hrană și muniție; toate ușile acestor compartimente dădeau într-un coridor lung, luminat ziua și noaptea de o lampă. În ziua a șaptea, Pădureanu veni într-un suflet din josul apei și întrebă de căpitan.

— Ce vrei? zise acesta.

— Căpitane, grăbiți de veniți cu vreo trei voinici, căci cațaonul care a strâns banii pentru arendă celor din județul Olt și Argeș va veni la Pitești prin Curtea de Argeș mâine seară; am aflat de la doi dorobanți ce plecaseră din Curtea de Argeș ca să-l însoțească; dorobanții sunt din cunoștințele noastre, e vorba să câștigăm 1000 de pungi de bani fără multă bătaie de cap.

— Auziți băieți? strigă căpitanul, moara iar are să înceapă a ne umbla; haide tu, Staicule, cu doi de ai tăi, zise unuia din cei trei ofițeri ai lui; mergi unde te-o

duce Pădureanu și fă cum vei face să mi-l aduci pe grec viu și nevătămat, împreună cu toți banii.

A treia zi dimineața, Stoica și cu cei doi haiduci târau după dânșii un grec care mergea mai mult în genunchi decât pe picioare.

— Tu ești cașonul care i-a jefuit pe români sub cuvânt că strângi birul? zise răstit căpitanul.

— Da, Măria Ta, strigă grecul îngenunchind din nou, porunca împărătească, păcatele mele, sunt un creștin sărac. Măria sa vodă... marele vistiernic...

— Vodă și vistiernicul său și voi, lipitori spurcate, ticăloasele lor unelte, să vă duceți în țara grecească care v-a născut, nu să strângeți biruri în țara românului care va primit, v-a hrănit și v-a înțolit, iar voi, în schimb, îl răsplătiți prin cele mai groaznice nedreptăți.

— Măria Ta, sunt nevinovat.

— Nevinovat? Dar bine, pentru ce ai luat și vândut pe nimica vaca văduvei din Runcu, care n-avea altă avere decât acea vită? Pentru ce ai sărăcit-o, pe câtă vreme ea ca muiere n-ar trebui să plătească nicio dajdie?

— Oh! Stăpâne, sunt minciuni; mă jur pe ochii mei că a mințit cel care m-a pârât.

— Minciuni; dar dacă voi aduce înainte-ți pe arendașul care ți-a cumpărat vaca, ce ai să zici?

— Stăpâne, fă-ți pomană cu mine; sunt și eu român născut, crescut...

— Tu român?! Și slugă la greci? Trebuie să fii ciocoi.

— Ba sunt un om sărac, slugă plecată...

— Taci, că nu ești român; de groaza morții românul nu se îngrozește până într-atâta, încât să nu mai poată

vorbi de tremurătură. Însă dacă ești român precum zici, și nu grec cum bănuiesc eu, ia zi-mi tu: bou breaz bârlobreaz din bârlobrezeniile bârlobrezăturilor⁴.

Auzind acest arhaism pe care numai un român îl putea pronunța, grecul rămase împietrit și lăsă capul în jos cu deznădejde.

— E grec, fiară spurcată, zise Mereanu; luați-l și târnosiți tainița cu el.

După aceste cuvinte, doi haiduci se repeziră și, cu toate rugămințile, cu toate umilirile și toate înjosirile sale, nefericitul grec nu scăpă de a fi spânzurat de craca unui arbore ce atârna deasupra ușii noii subterane.

— Așa să piară toți cei ce sug sângele românului, strigă Mereanu după care ordonă să dezlege cadavrul și să-l îngroape.

A patra noapte după această întâmplare se ivi și Mierlete venind în fugă prin desimea muscelului și spunând că a găsit la o palmă de loc depărtare de-acolo, dormind pe iarbă verde, un om îmbrăcat în haine boierești lângă un cal roib foarte frumos.

— Să-mi aduceți într-o clipă pe acel boier cu roibul lui cu tot, strigă căpitanul la patru haiduci, căci asemenea om îndrăzneț trebuie să fie sau o iscoadă sau un străin rătăcit. Băgați de samă să vă purtați bine cu el dacă veți pricepe din grai că e român și, mai ales de toate, să nu vă atingeți de nimic din avutul său.

Peste o oră, Jianu și roibul popii se găsea înaintea lui Mereanu, căpitanul de haiduci care se prigorea

⁴ Fapt adevărat; prin asemenea cuvinte, spun bătrânii, distingeau, Tunsu și Jianu, pe greci de români. (n.a.)